

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
“Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського”
Фізико-технічний інститут

Лабораторна робота № 1
«Експериментальна оцінка ентропії на символ джерела відкритого тексту»

Виконали:
Студенти 3 курсу
групи ФБ-92
Сидоренко Андрій
Варгіч Дмитро

Перевірила:
Селюх П.В.

Мета роботи:

Засвоєння понять ентропії на символ джерела та його надлишковості, вивчення та порівняння різних моделей джерела відкритого тексту для наближеного визначення ентропії, набуття практичних навичок щодо оцінки ентропії на символ джерела.

Порядок виконання роботи:

0. Уважно прочитати методичні вказівки до виконання комп'ютерного практикуму.
1. Написати програми для підрахунку частот букв і частот біграм в тексті, а також підрахунку H_1 та H_2 за безпосереднім означенням. Підрахувати частоти букв та біграм, а також значення H_1 та H_2 на довільно обраному тексті російською мовою достатньої довжини (щонайменше 1 Мб), де імовірності замінити відповідними частотами. Також одержати значення H_1 та H_2 на тому ж тексті, в якому вилучено всі пробіли.
2. За допомогою програми CoolPinkProgram оцінити значення $H^{(10)}$, $H^{(20)}$, $H^{(30)}$.
3. Використовуючи отримані значення ентропії, оцінити надлишковість російської мови в різних моделях джерела.

Виконання

1. код програми міститься у файлі **base.py**;
текст, що аналізувався - у файлі **raw_text.txt**;
результати аналізу: **Char_spaces.csv**, **Char_no_spaces.csv**,
Bigrams_spaces_step1.csv, **Bigrams_spaces_step2.csv**,
Bigrams_no_spaces_step1.csv, **Bigrams_no_spaces_step2.csv**, **H_and_R.txt**
(також результати перших 6-ти файлів представлені разом у файлі **Результати.xlsx**)

Результати

H_1 з пробілами=4.389834609607416

H_1 без пробілів=4.449759325578299

Н₂ з пробілами (перехресні біграми) = 3.9947022441300635

Н₂ з пробілами (НЕперехресні біграми) = 3.9952480901955263

Н₂ без пробілів (перехресні біграми) = 4.131904131896036

Н₂ без пробілів (НЕперехресні біграми) = 4.130475636556303

Частота букв з пробілами:

Літера	Частота		
	0.15117749875452802		
о	0.09643246164368524		
е	0.07258695083129976		
а	0.06301834854638644		
и	0.06019471582129377		
н	0.054081348318401744		
т	0.0516056033572858		
с	0.0470864399766949		
р	0.04386763377213351		
л	0.04218899087216813		
в	0.03655523562640907		
к	0.02914995482525395		
д	0.025853464945241454		
п	0.02533501085038293		
м	0.024176510820829358		
у	0.023560107743880298		
ы	0.017196801459102077		
ь	0.016832025939592498		
б	0.0163676126624391		
г	0.015773163667682746		
я	0.015614418765673948		
з	0.01378716361701948		
ч	0.01111045436506261		
й	0.009479097180589214		
ж	0.008835673694787594		
х	0.0078105869339435445		
ш	0.006682484864349103		
ю	0.004259091945384999		
щ	0.0029857551782080404		
ц	0.0023592194479392717		
ф	0.002127857197139214		
э	0.0019066275996588674		

Частота букв без пробілів:

Літера	Частота		
о	0.11360733428035955		
е	0.08551487587192068		
а	0.074242080592727		
и	0.07091555152339911		
н	0.06371337734219877		
т	0.060796695753900516		
с	0.055472657602272865		
р	0.05168057362730937		
л	0.04970296005379746		
в	0.043065818322171955		
к	0.03434163771870138		
д	0.030458034403313797		
п	0.029847242283526917		
м	0.028482410380680664		
у	0.027756224309924277		
ы	0.020259596598663818		
ь	0.01982985360884634		
б	0.019282727117180567		
г	0.01858240520784838		
я	0.018395387425242625		
з	0.016242693374397665		
ч	0.013089255231524035		
й	0.01116734908261809		
ж	0.010409330197801148		
х	0.009201672814378881		
ш	0.007872652827350755		
ю	0.005017647316294819		
щ	0.0035175259536912138		
ц	0.0027794025776621185		
ф	0.0025068341072686253		
э	0.0022462029421478394		

Частота біграм з пробілами (крок 1):

Біграма	Частота
('о', '')	0.018640736037180146
('и', '')	0.01848367964549164
(' ', 'п')	0.017060039449863548
('а', '')	0.015031816585154963
('е', '')	0.015004796130670918
(' ', 'с')	0.014955821556918587
(' ', 'н')	0.014503228944310843
(' ', 'в')	0.013773676673241643
('с', 'т')	0.012032546137426032
(' ', 'о')	0.01158839741684455

Частота біграм без пробілів (крок 1):

Біграма	Частота
('с', 'т')	0.014400397910967422
('т', 'о')	0.013509077343944293
('н', 'а')	0.012215866699825915
('н', 'о')	0.01177816463566277
('л', 'и')	0.011754289977617509
('е', 'р')	0.01141407610047252
('р', 'о')	0.01098234270082069
('о', 'с')	0.010827157423526485
('е', 'н')	0.010741606565530963
('о', 'в')	0.010397413578711764

Частота біграм з пробілами (крок 2):

Біграма	Частота
('о', '')	0.01862047069631711
('и', '')	0.01820503120862493
(' ', 'п')	0.017279580642546408
('а', '')	0.015293577237969142
('е', '')	0.014992974681834149
(' ', 'с')	0.014668729228025616
(' ', 'н')	0.01420938150179686
(' ', 'в')	0.013902023832040854
('с', 'т')	0.011926153097895107
(' ', 'о')	0.011686346564349212

Частота біграм без пробілів (крок 2):

Біграма	Частота
('с', 'т')	0.014826133148703012
('т', 'о')	0.013580674298583837
('н', 'а')	0.012124323055313493
('л', 'и')	0.011921388865677462
('н', 'о')	0.0115672488092538
('е', 'р')	0.011376251924890475
('р', 'о')	0.010966404443860843
('о', 'с')	0.010795303068285366
('е', 'н')	0.01077142845773995
('н', 'е')	0.01055655696283121

*Наведені приклади 10 найуживаніших біграм

2.

$$\mathbf{H}^{(10)}$$

Произвольная часть текста:
ющее_его_

Использованные буквы:

Порядок n-граммы:
5 символов
10 символов
15 символов
20 символов
25 символов
30 символов
35 символов
40 символов
45 символов
50 символов

Введенный символ:

Символ по счету:

Номер эксперимента: 58

Поле ввода символов:

Продолжить

Другой

Неравенство для энтропии:
2,2721408885482 < H < 2,92698937625486

Двоичная таблица угаданных символов:

000000000000000000000000000000000000 ^
001000000000000000000000000000000000
000000000000000000000000000000000000
000100000000000000000000000000000000
000000000000000000000000000000000000 v
~~~~~

Вероятности:

q[1] = 0,5087719
q[2] = 0,0701754
q[3] = 0,0175438
q[4] = 0,0350877
q[5] = 0,0350877
q[6] = 0
q[7] = 0
q[8] = 0,0350877
q[9] = 0
q[10] = 0,017543
q[11] = 0,017543
q[12] = 0,052631
q[13] = 0
q[14] = 0
q[15] = 0
q[16] = 0
q[17] = 0,017543
q[18] = 0,017543
q[19] = 0,017543
q[20] = 0
q[21] = 0
q[22] = 0,035087
q[23] = 0
q[24] = 0
q[25] = 0,017543
q[26] = 0,035087
q[27] = 0
q[28] = 0,035087
q[29] = 0
q[30] = 0,017543
q[31] = 0
q[32] = 0,017543

Строка состояния:

$$\mathbf{H}^{(20)}$$

Произвольная часть текста:
разумеаем_такие_ве
Использованные буквы:
Порядок n-граммы:
5 символов 10 символов 15 символов 20 символов 25 символов 30 символов 35 символов 40 символов 45 символов 50 символов
Введенный символ:
Символ по счету:
Номер эксперимента: 53
Поле ввода символов:
<button>Продолжить</button> <button>Другой</button>
Неравенство для энтропии: 2,45161897207337 < H < 3,14670918892049
Двоичная таблица угаданных символов: 10000000000000000000000000000000 ^ 10000000000000000000000000000000 10000000000000000000000000000000 00000100000000000000000000000000 000000000000000000100000000000000 ~::~~~~~~::^v
Вероятности: q[1] = 0,4615384 q[2] = 0,0769230 q[3] = 0,0192307 q[4] = 0,0192307 q[5] = 0,0192307 q[6] = 0,0769230 q[7] = 0,0192307 q[8] = 0,0192307 q[9] = 0,0192307 q[10] = 0,019230 q[11] = 0 q[12] = 0,019230 q[13] = 0 q[14] = 0,019230 q[15] = 0,019230 q[16] = 0 q[17] = 0 q[18] = 0,019230 q[19] = 0 q[20] = 0 q[21] = 0,019230 q[22] = 0,019230 q[23] = 0 q[24] = 0,019230 q[25] = 0 q[26] = 0,038461 q[27] = 0 q[28] = 0 q[29] = 0 q[30] = 0 q[31] = 0,019230 q[32] = 0,057692
Строка состояния:

$$H^{(30)}$$

Произвольная часть текста:

боко_мы_испытываем_на_себе_та

Использованные буквы:

Порядок n-граммы:

5 символов

10 символов

15 символов

20 символов

25 символов

30 символов

35 символов

40 символов

45 символов

50 символов

Введенный символ:

Символ по счету:

Номер эксперимента:

53

Неравенство для энтропии:

1,84281133977394 < H < 2,54166538084608

Двоичная таблица угаданных символов:

00000001000000000000000000000000

10000000000000000000000000000000

00010000000000000000000000000000

10000000000000000000000000000000

00000000000100000000000000000000

Поле ввода символов:

Продолжить

Другой

Вероятности:

q[1] = 0,5192307

q[2] = 0,1153846

q[3] = 0,0576923

q[4] = 0,0961538

q[5] = 0

q[6] = 0,0192307

q[7] = 0

q[8] = 0,0192307

q[9] = 0

q[10] = 0

q[11] = 0

q[12] = 0,038461

q[13] = 0

q[14] = 0,019230

q[15] = 0

q[16] = 0,019230

q[17] = 0

q[18] = 0

q[19] = 0

q[20] = 0

q[21] = 0

q[22] = 0,019230

q[23] = 0

q[24] = 0,038461

q[25] = 0

q[26] = 0

q[27] = 0

q[28] = 0

q[29] = 0

q[30] = 0,019230

q[31] = 0,019230

q[32] = 0

Строка состояния:

Н	R
H_1 з пробілами	0.12203307807851682
H_1 без пробілів	0.10182014462183964
H_2 з пробілами (крок 1)	0.20105955117398733
H_2 з пробілами (крок 2)	0.20095038196089476
H_2 без пробілів (крок 1)	0.16597892513198087
H_2 без пробілів (крок 2)	0.16626726561149263
$H^{(10)}$	0.414 < R < 0.546
$H^{(20)}$	0.37 < R < 0.51
$H^{(30)}$	0.492 < R < 0.632

Висновки

Під час виконання лабораторної роботи ми засвоїли поняття ентропії на символ джерела та його надлишковості, вивчили та порівняли різні моделі джерела відкритого тексту для наближеного визначення ентропії, набули практичних навичок щодо оцінки ентропії на символ джерела.

У результаті виконання лабораторної роботи, найуживанішими виявилися:

- символи пробілу, "о", "е", "а" - для випадку з пробілом;
- символи "о", "е", "а" - для випадку без пробілів;
- біграми ('о '),('и '),(' п') - для випадку з пробілом;
- біграми ('ст'),('то'),('на') - для випадку без пробілів

У російській мові можливе ущільнення тексту деякою схемою кодування символів без втрати його змісту, причому російська мова більш надлишкова, ніж англійська.